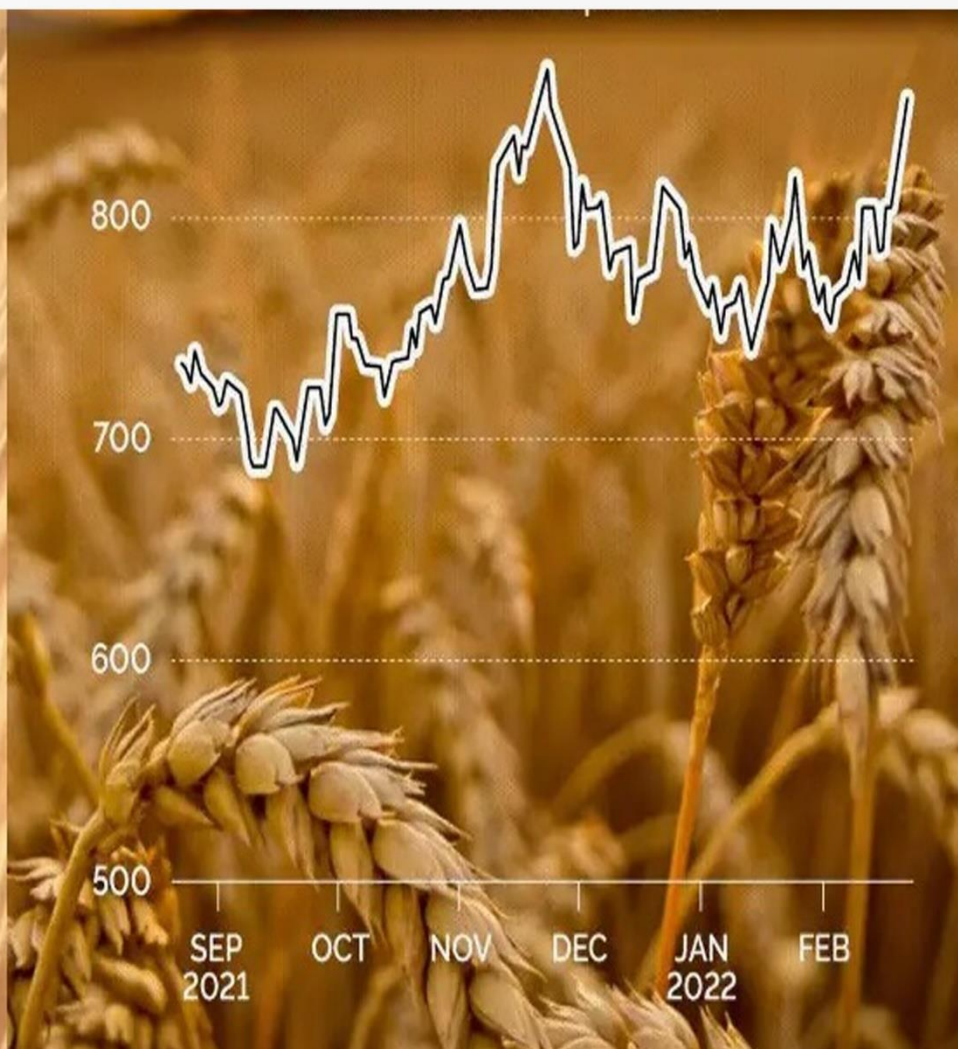

تأثیرات جنگ روسیه و اوکراین بر عرضه گندم در جهان و ایران

گزارش شماره ۱۲/۰۱-۰۲ سال ۱۴۰۰
دبیرخانه کمیسیون های تخصصی اتاق بازرگانی فارس
کمیسیون تخصصی کشاورزی و آب

کد مدرک: FCCIM-FR-009-00	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ: ۱۴۰۰/۰۹/۰۱		

موضوع گزارش: تاثیرات جنگ روسیه و اوکراین بر عرضه گندم در جهان و ایران	
برگردان متن: محمد وحید خاقانی	تاریخ ارائه: ۱۴۰۰/۱۲/۱۸

مقدمه:

تحلیلگران و تاجران هشدار می‌دهند که تشدید تنش‌ها بین دو کشور بزرگ تامین کننده غذا یعنی روسیه و اوکراین، احتمالاً خریداران گندم، ذرت و روغن آفتابگردان را مجبور به جست‌وجو برای جایگزین کردن آنها می‌کند. کارشناسان هشدار می‌دهند که این اختلال می‌تواند قیمت‌های جهانی مواد غذایی را که در حال حاضر به بالاترین سطح خود در چند سال اخیر رسیده است، باز هم افزایش دهد. جنگی که روسیه علیه اوکراین آغاز کرده و پایان آن روشن نیست، می‌تواند پیامدهای جدی بر قیمت مواد غذایی در جهان داشته باشد. روسیه در سال ۲۰۲۱ بزرگترین صادرکننده گندم دنیا بوده است. پس از این کشور ایالات متحده، کانادا و استرالیا قرار دارند و اوکراین در رده پنجم است. در سال جاری روسیه ۱۰ درصد و اوکراین چهار درصد گندم جهان را تولید کرده‌اند. گزارش‌ها حاکی است که این دو کشور حدود ۲۹ درصد از صادرات جهانی گندم، ۱۹ درصد از ذرت جهان و ۸۰ درصد از صادرات جهانی روغن آفتابگردان را به خود اختصاص داده‌اند.

تنش روسیه و اوکراین:

هرگونه درگیری نظامی می‌تواند بر مسیر واردات محصولات تاثیر بگذارد و واردکنندگان را مجبور به جایگزینی منابع از این منطقه کند. با توجه به نظر کارشناسان تجارت محصولات کشاورزی در بانک ملی استرالیا، اختلال در عرضه گندم از منطقه دریای سیاه بر دسترسی کلی جهانی تاثیر خواهد گذاشت و خریداران در خاورمیانه و آفریقا بایستی به دنبال منابع جایگزین باشند. داده‌های حمل و نقل موسسه ریفینیتیو نیز نشان می‌دهد که حدود ۷۰ درصد از صادرات گندم روسیه در سال ۲۰۲۱ به تاجران در منطقه خاورمیانه و آفریقا فروخته شده است. به گفته تاجران، برخی از خریداران به دلیل نگرانی از اینکه وقوع جنگ منجر به تاخیرهای طولانی در بارگیری می‌شود، قبلاً کشتی‌های خود را به سوی سایر تامین کنندگان روانه کرده‌اند. تحلیلگران هشدار دادند که کمبود منابع از منطقه دریای سیاه می‌تواند تقاضا برای گندم را از ایالات متحده و کانادا افزایش دهد. این در حالی است که قیمت جهانی مواد غذایی به بالاترین سطح خود در یک دهه اخیر رسیده که دلیل آن تقاضای شدید برای گندم و محصولات لبنی بوده است.

کد مدرک: FCCIM-FR-009-00	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ: ۱۴۰۰/۰۹/۰۱		

حمله روسیه به اوکراین برای میلیون‌ها نفر در جهان که هزاران کیلومتر دورتر زندگی می‌کنند می‌تواند همراه با عوارض و عواقبی برای سفره غذاییان باشد. اوکراین قرن‌ها به عنوان سبد نان اروپا شناخته می‌شده است و تأمین‌کننده غلات مورد نیاز کشورهای شمال آفریقا تا خاورمیانه و جنوب شرقی آسیاست. در میان محصولات این کشور گندم شاخص‌ترین منبع غذایی برای جمعیت‌هایی است که وابسته به محصولات صادراتی اوکراین هستند. در لیبی، جایی که گندم از مواد غذایی حیاتی جمعیت این کشور است، ۴۳٪ واردات این محصول از اوکراین است. در تونس هم وضعیت مشابهی وجود دارد. آنها حدود ۳۲٪ به واردات گندم اوکراین وابسته‌اند.

به‌طور کلی ۱۴ کشور در جهان حداقل تا ۱۰٪ به واردات محصول گندم اوکراین وابسته‌اند. بهای جهانی گندم رو به افزایش است و حمله روسیه باعث ایجاد هراس از کاهش ظرفیت تولید گندم در اوکراین شده است که باعث افزایش بیشتر بهای گندم در جهان خواهد شد.

برآوردها نشان می‌دهد حدود ۳۵٪ از محصول گندم این کشور در مناطق شرقی آن کشت می‌شود. در زمین‌هایی میان کی‌یف، پایتخت این کشور و مناطق در اختیار جدایی‌طلبان، منطقه‌ای که با حمله روسیه بیشترین آسیب را خواهد دید. به محض آنکه خبر حمله روسیه منتشر شد بهای گندم در اروپا به بالاترین قیمت خود رسید میلیون‌ها نفر برای تغذیه به مزارع گندم اوکراین متکی هستند.

سازمان خواربار و کشاورزی سازمان ملل متحد (فائو) پیش از شروع آخرین درگیری‌ها میان روسیه و اوکراین در مورد افزایش ناگهانی قیمت‌ها هشدار داده بود و اعلام کرده بود که بهای مواد غذایی در سال ۲۰۲۱ به بالاترین رقم در ده سال گذشته رسیده است. جهان عرب که هنوز از اثرات بیماری کرونا و خشکسالی‌های شدید چندین کشور شمال آفریقا نتوانسته است قد راست کند، حالا بر اثر این جنگ با بیشترین افزایش قیمت محصولات روبه‌رو خواهد شد. در این منطقه نان ارزان‌ترین ماده غذایی موجود برای مردم است.

بر اساس پیش‌بینی‌های اولیه، این جنگ می‌تواند هشت تا ۱۳ میلیون نفر را در خاورمیانه و آسیا و بخصوص در آفریقا به گرسنگی بکشاند. تخمین زده می‌شود که ادامه آشفتگی در بازار مواد غذایی بر اثر این جنگ، عده افرادی که دچار سوءتغذیه هستند را بین ۴،۲ تا ۶،۴ میلیون نفر در منطقه آسیا-اقیانوسیه افزایش می‌دهد.

این رقم می‌تواند در آفریقا بین ۲،۶ تا ۵،۲ میلیون انسان را دربر گیرد و در خاورمیانه زندگی نزدیک به ۹۶۰ هزار نفر را تحت تاثیر قرار دهد. به همین دلیل است که کارشناسان معتقدند باید هم به فکر اقدامات فوری بود و هم به فکر ساز و کارهایی که در درازمدت امنیت غذایی دنیا را تأمین می‌کنند.

کد مدرک: FCCIM-FR-009-00	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ: ۱۴۰۰/۰۹/۰۱		

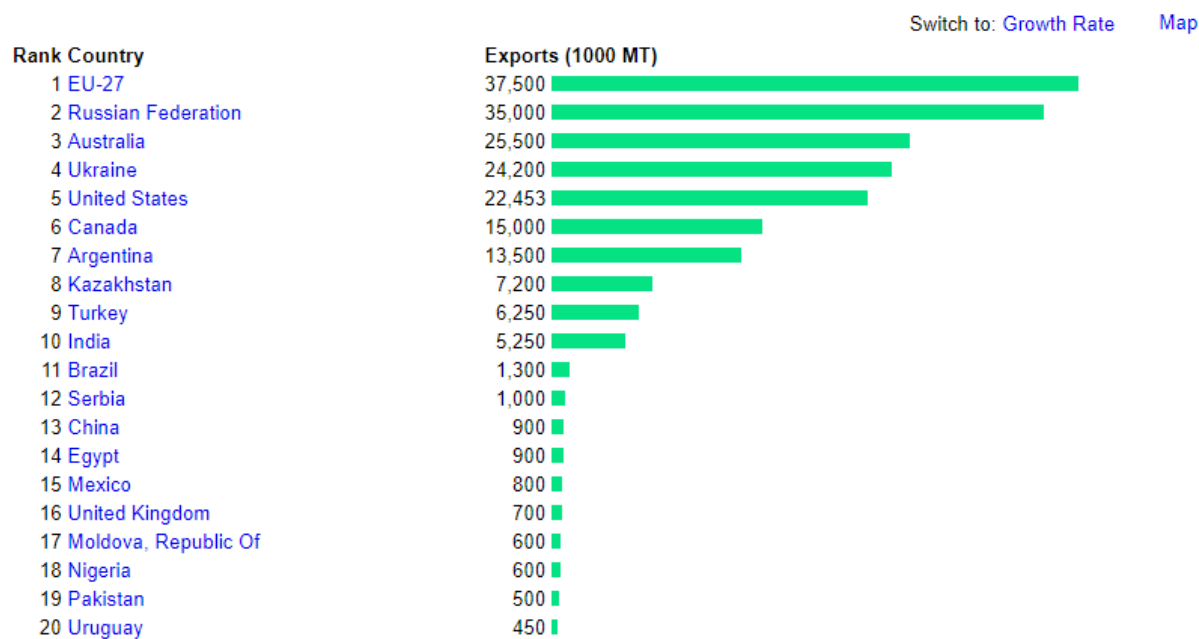
صادرات روسیه

علاوه بر اوکراین، یکی دیگر از تولیدکنندگان اصلی بازار گندم جهان روسیه است که در ۲۰ سال گذشته توانسته است از واردات ۵۰٪ به جایی برسد که کشور را از واردات بی‌نیاز کند.

درحقیقت روسیه اصلی‌ترین تولیدکننده گندم در جهان است که سالانه حدود ۳۵ میلیون تن حجم صادرات آن است و بالاتر از رتبه اوکراین، پنجمین صادرکننده گندم جهان محسوب می‌شود. با شروع حملات به اوکراین، تقاضا برای گندم روسیه افزایش ناگهانی پیدا کرده است و باعث بروز نگرانی‌هایی در زمینه مواد غذایی در جهان شده است. بنا به گزارش و بررسی داده‌های تجارت بین‌المللی، دو کشور روسیه و اوکراین با هم به طور متوسط یک‌چهارم محصول گندم جهان را تولید می‌کنند و این ماجرا برای مصر که بزرگ‌ترین واردکننده گندم در جهان است دورنمای نگران‌کننده‌ای است.

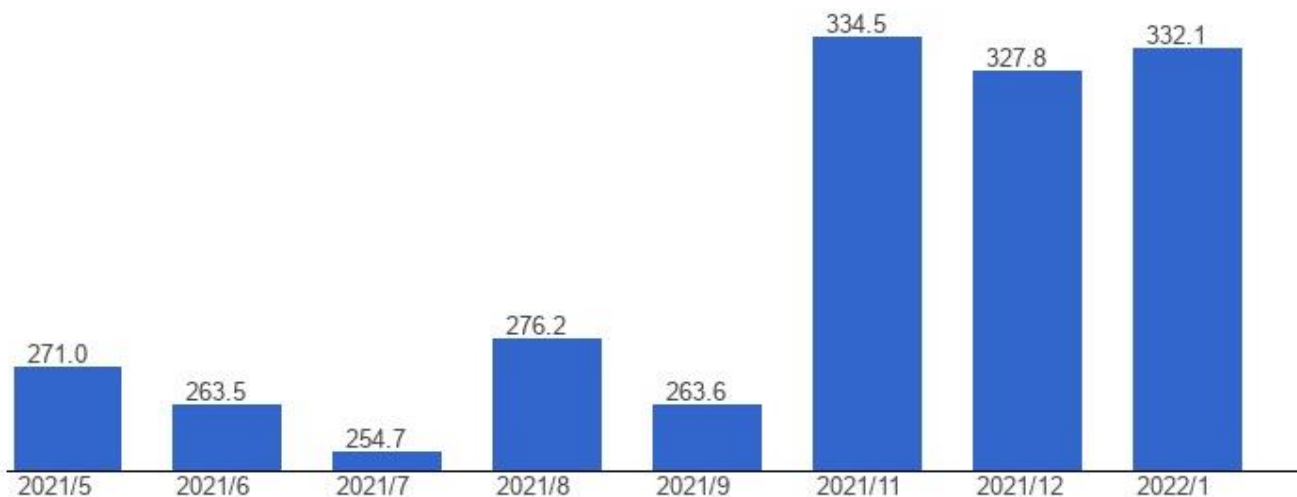
روسیه منبع اصلی تأمین‌کننده گندم مصر است که بنا بر آخرین گزارش منتشر شده از وزارت کشاورزی آمریکا حدود ۸۰ درصد از گندم وارداتی این کشور را فراهم می‌کند و پس از آن اوکراین قرار دارد. بحران میان اوکراین و روسیه می‌تواند باعث کاهش ذخایر گندم کشور مصر شود. اوج صادرات محصول گندم اوکراین در ماه‌های اوت و سپتامبر بوده است.

Wheat Exports by Country in 1000 MT

کد مدرک: FCCIM-FR-009-00	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ: ۱۴۰۰/۰۹/۰۱		

براساس نمودار زیر آخرین قیمت گندم برابر با ۳۳۲/۱ دلار است که انتظار می‌رود با شروع جنگ روسیه و اوکراین با افزایش قیمت بیش از این و بحران تامین روبرو شود.

منبع: World Bank

قیمت گندم - برحسب دلار آمریکا در هر تن متریک

میزان واردات گندم ایران

میزان مصرف گندم در ایران بین ۱۱ تا ۱۲ میلیون تن در سال است ولی با این حال معمولاً دولت بین ۲ تا ۴ میلیون تن گندم نیز برای ذخایر استراتژیک خود خریداری می‌کند به همین دلیل می‌توان گفت که کشورمان سالانه به‌طور میانگین به ۱۵ میلیون تن گندم نیاز دارد. شرکت بازرگانی دولتی اعلام کرد که در سال زراعی گذشته تنها ۴.۵ میلیون تن گندم از کشاورزان خریداری کرده است. در همین خصوص حجت براتعلی، مدیرکل هماهنگی توزیع و فروش شرکت بازرگانی دولتی ایران می‌گوید: ایران از ابتدای سال تا پایان بهمن ماه ۶ میلیون و ۲۰۰ هزار تن گندم وارد کرده است. به گفته براتعلی، در مدت زمان یک ماهه بهمن امسال میزان مصرف نسبت به سال گذشته در همین ماه رشد شش درصدی داشته به طوری که حدود ۶۳ هزار تن بیشتر شده است. از طرف دیگر آن‌طور که شرکت بازرگانی دولتی اعلام کرده از ابتدای سال ثبت سفارش ۹ میلیون تن گندم صورت گرفته و در روزها و ماه‌های آینده شاهد واردات ۲.۸ میلیون تن گندم دیگر خواهیم بود. بنابراین با یک حساب سرانگشتی متوجه خواهیم شد که میزان خرید گندم از کشاورز داخلی و واردات توسط شرکت بازرگانی دولتی ۱۰.۷ میلیون تن بوده، این در حالی است که کشورمان همچنان ۴.۳ میلیون تن دیگر گندم نیاز دارد.

کد مدرک: FCCIM-FR-009-00	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ: ۱۴۰۰/۰۹/۰۱		

ایران از کدام کشورها گندم وارد می‌کند؟

بیشتر واردات گندم ایران در طی سال‌های گذشته از شرق اروپا صورت گرفته است به طوری که حجم زیادی از این واردات از دو کشور روسیه و قزاقستان بوده و در وهله بعدی اوکراین و آلمان نیز بخش کوچکی (حدود ۱۰ درصد) از نیاز ایران به این محصول اساسی را تأمین کردند. گفتنی است کل تولید گندم کشورهای دنیا سالانه ۸۰۰ میلیون تن است که روسیه و اوکراین ۱۰۰ میلیون تن آن را تولید می‌کنند.

با شروع جنگ اوکراین ایران نیز به عنوان همسایه روسیه و وابسته به برخی محصولات کشاورزی تعیین‌کننده از هر دو کشور، با معضل به خطر افتادن امنیت غذایی روبرو خواهد شد. به خصوص که گران‌تر شدن بی‌وقفه مواد غذایی در ایران بدون این جنگ هم سفره مردم را سال به سال کوچک‌تر کرده است.

آمارهای رسمی تجارت خارجی ایران با روسیه و اوکراین در سال جاری حدود دو میلیارد دلار بوده با این تأکید که سهم اوکراین به مراتب کم‌تر از روسیه است. اقتصاد آنلاین نوشته است که در ۱۰ ماهه سال جاری ششمی در مجموع تجارت خارجی ایران حدود ۱۳۳.۶ میلیون تن کالا به ارزش ۸۰ میلیارد و ۲۳۶ میلیون دلار بوده که از این میزان حجم تجارت خارجی ایران با روسیه و اوکراین در مجموع حدود چهار میلیون تن به ارزش کمتر از دو میلیارد دلار بوده است.

برای ایران جنگ روسیه چه به لحاظ سیاسی و چه اقتصادی می‌تواند ایران را تحت تأثیر قرار دهد. این جنگ اگر چه می‌تواند عواقب سختی داشته باشد، اما برخی در ایران آن را "فرصت" تلفی می‌کنند.

منبع:

indexmundi.com

fao.org

reuters.com

masireqtesad.ir